INNOVATSION TEXNOLOGIYALARIDAN DARS MASHG‘ULOTLARIDA FOYDALANIB DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Mahkamov Shohruh Sarvar o‘g‘li,
Jizzax Sambhram universiteti NTM katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada dars mashg‘ulotlari samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalarnidan foydalanish jarayonida yuzaga kelgan ayrim muammolarni ilg’or texnologiyalari yordamida hal etish omillari keltirilgan.*

Kalit so’zlar: *innovatsion, texnologiya, mashg’ulotlar, ta’lim, dastur, boshqaruv, jarayon, axborot, kompyuter, vosita, multimediya.*

Аннотация: *В данной статье представлены факторы решения некоторых проблем, возникающих в процессе использования инновационных технологий повышения эффективности занятий с помощью передовых технологий.*

Ключевые слова: *инновационный, технология, обучение, образование, программа, управление, процесс, информация, компьютер, инструмент, мультимедиа.*

Abstract: *In this article, the factors of solving some problems that arise in the process of using innovative technologies to improve the effectiveness of classes are presented with the help of advanced technologies.*

Keywords: *innovative, technology, training, education, program, management, process, information, computer, tool, multimedia.*

Hozirgi zamonda oliy o‘quv yurtlarining malakali kadrlar tayyorlashda zamonaviy o‘qitish usullarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish doirasi kengayib bormoqda. Talabalarga dars o‘tish jarayonida pedagogik texnologiyalar, pedagogik maxorat asosida bilim, tajriba va interfaol usullarni qo‘llash ularga fanlarni chuqur o‘zlashtirishlariga va etuk malakaga ega bo‘lishlariga olib keladi.

Bizning vazifamiz, oliy burchimiz – farzandlarimiz jismoniy ham ma’naviy jixatdan uyg‘un rivojlangan, zamonaviy bilim va tajribalarni puxta egallagan, Vatanimiz va xalqimiz kelajagi uchun mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishga qodir bo‘lgan barkamol insonlar bo‘lib voyaga etishi uchun qo‘limizdan kelgan barcha ishlarni amalga oshirishdan iboratdir.

Innovatsiya tushunchasi mustaqillik yillaridan kirib kelgan yangi iqtisodiy termin bo‘lib, inglizcha – innovation so‘zidan olingan va yangiliklar kiritish, o‘zgartirishlar degan ma’noni anglatadi. Innovatsion texnologiyalar asosan pedagogik jarayon va o‘qituvchi, talaba faoliyatiga yangiliklar va o‘zgartirishlar kiritish demakdir.

Innovatsion faoliyat pedagogning ruhiy, aqliy, jismoniy kuchini ma’lum maqsadga yo‘naltirish asosida nazariy bilim, amaliy ko‘nikma va malakalarni egallash, amaliy faoliyatni nazariy bilimlar bilan to‘ldirib borish, bilish, loyihalash, kommunikativ nutq va tashkilotchilik mahoratini rivojlantirishni talab etadi.

Aniq fanlarning o‘qitilish sifati va samaradorligini oshirish maqsadida pedagogik texnologiyalarni zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlari asosida 3 turdagi o‘quv mashg‘ulotlariga: ya’ni ma’ruza, amaliy va laboratoriya mashg‘ulotlarining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan xolda keltirilganlarni kompleks xolda qo‘llash tavsiya etiladi.

Pedagogik innovatsiyalar tegishli sohada ijobiy o‘zgarishlarni sodir etish, sifat jihatdan yuqori natijalarga erishish maqsadida qo‘llaniladi.

Bugungi kunda pedagoglarning innovatsion faoliyat ko‘nikma, malakalariga ega bo‘lishlari muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar tomonidan innofatsion faoliyat ko‘nikma, malakalarini o‘zlashtira olishlarida ularning innovatsion yondoshuvga ega bo‘lishlari talab etiladi. O‘z mohiyatiga ko‘ra pedagoglar tomonidan innovatsion faoliyat ko‘nikma, malakalarining o‘zlashtirilishi ularda innovatsion yondoshuvni qaror topishi asosida kechadi.

Zamonaviy metodlar va ta’lim samaradorligini oshirishga yordam beruvchi texnologik treninglar talabalarda mantiqiy, aqliy, ijodiy tanqidiy, mustaqil fikrlashni shakllantirish bilan birga ularning ularning qobiliyatlarini rivojlantirish, raqobatbardosh etuk mutaxassis bo‘lish hamda

ijobiy kasbiy fazilatlarni tarbiyalashga yordam beradi. Zamonaviy sharoitda nafaqat ta'lim jarayonini tashkil etishda, shu bilan birga talabalarning o'quv faoliyatlarini nazorat qilishda ham innovatsion xarakterga ega vositalardan foydalanilmoqda. Quyidagi aniq fanlarni o'qitish jarayonida qo'llanilishi extimoli bo'lgan metodlardan ayrimlari xususida qisqacha to'xtalib o'tamiz.

"SWOT - TAXLIL" jadvali – aloxida muammo yoki loyihani tashkillashtirishdek vaziyatni taxlil qilish va manbani baxolash vositasi bo'lib, talabalarni tizimli fikrlash, qiyoslash, taqqoslash, taxlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

"B\B\B" jadvali – mavzu, matn, bo'lim bo'yicha izlanuvchanlik olib borish imkonini berib, tizimli fikrlash, tuzilmaga keltirish, taxlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

"INSERT" texnikasi – o'quvchilarda yangi axborotlar tizimini qabul qilish, bilimlarni o'zlashtirishning majmuali vazifalarini echish va o'quv materiallarini mustaxkamlash hamda kitob bilan ishlashning o'quv malakalarini rivojlantirishga qaratilgan.

"BLITS-O'YIN" metodi – harakatlar ketma ketligini to'g'ri tashkil etish mantiqiy fikrlash, o'rganayotgan predmeti asosida ko'p, xilma xil fikrlar va ma'lumotlardan kerakligini tanlab olishni o'rgatishga qaratilgan.

"T-sxemasi" metodi biror bir tushuncha yoki mavzu bo'yicha o'rnatilgan tizimni qiyosiy taxlil etish, solishtirish, taqqoslash, mustaqil munosabatlarni shakllantirish uchun imkoniyat yaratishga qaratilgan.

"3*4" metodi –talabalarning erkin fikrlashi, keng doirada turli g'oyalarni bera olishi, ta'lim jarayonida yakka, kichik gurux xolda taxlil etib, xulosa chiqara olishi, tarif bera olishiga qaratilgan.

"Charxpalak" texnologiyasi – o'quvchilarda muayyan mavzu bo'yicha o'zlashtirilgan kasbiy axborotlarni mustaxkamlash, analiz-sintez qilish, takrorlash, baxolash va mustaqil ijodiy ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Dars jarayonida imkoni boricha talabalarni mavzuga jalb qilish, qiziqtirish, jamoa bo'lib fikrlashni shakllantirish ularni shu mavzu to'g'risida kengroq tushunchaga ega bo'lishlariga imkon yaratadi. Ma'ruza va amaliyot darslarini kompyuter xonalarida olib borish, mavzularni yoritishda va amaliyot darslarini imkoni boricha talabalarni jalb etgan xolda olib borish dars o'tish sifatini yaxshilaydi. Jamoa bo'lib fikrlash pedagogik ta'sir etish usullaridan biri bo'lib, ta'lim berish sifatini oshiradi. O'qitish jarayonida o'qituvchi va talaba hamkorlikda ko'zlangan natijaga erishishi ko'p jixatdan tanlangan texnologiyalarga bog'liq, chunki qo'llanilgan ta'lim texnologiyasi o'qituvchi va talaba o'rtasida xamkorlikni tashkil eta olsa, bu o'qituvchining yutig'idir. Ma'ruza va amaliyot darslarini olib borishda innovatsion va axborot texnologiyalarini qo'llash talabalarni erkin fikrlashga, mavzuni yoritishda ijobiy yondoshishga, adabiyotlardan samarali foydalanishga va pirovard natijada o'zi tanlagan kasbiga to'liq qiziqishi ortishiga olib keladi. O'qitish jarayonida innovatsion va axborot texnologiyalarini kengroq qo'llash uchun o'qituvchilar uchun bu borada o'quv-uslubiy qo'llanmalar chop etish va ulardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Qo'llaniladigan texnologiyalarning eng maqbullari va samara keltiradiganlarini tanlab olish va dars jarayonida ulardan keng foydalanish lozim. Bu asosan o'qituvchining pedagogik mahoratiga bog'liq. Xozirgi sharoitda o'qitish jarayonida "Savol-javob", "Aqliy hujum", "Dialog", "Bahs", "Guruh bo'lib ishlash", "Taqdimot", "Dibat" kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'qituvchi va talaba o'rtasida hamkorlik faoliyatini shakllanishiga, talabalarni fanlarni chuqur o'zlashtirishiga hamda malakali mutaxassis bo'lib etishishlariga olib keladi.

Zamonaviy sharoitda har bir shaxs faoliyatini kompyuter texnikasisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Zero, kompyuter global axborotlashuv davrining muhim vositasi sifatida jamiyat hayotining barcha sohalarida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Kompyuter texnologiyasining mavjud tashkiliy-texnik, funksional va dasturiy imkoniyatlari undan ijtimoiy hayotning barcha sohalarida keng va faol foydalanish imkoniyatini yaratmoqda.

Kompyuter ta'limi (kompyuter texnikasi yordamida tashkil etiladigan o'qitish)ni tashkil etishda bir qator texnologiyalardan foydalanadi. Eng avvalo shuni ham aytib o'tish lozim,

kompyuter texnikasining o‘zi ham texnologiya sanaladi. Bu turdagi texnologiyalar sirasida ta’lim oluvchilarda axborot bilan ishlash malakalari shakllantirish, ularning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish, mustaqil ta’lim olishlariga uchun sharoit yaratish, tadqiqot faoliyatlarini rivojlantirish hamda baholashga xizmat qiladigan texnologiyalar keng tarqalgan.

Kompyuter texnikasi yordamida tashkil etiladigan ta’lim jarayonida ta’lim oluvchilarga o‘z bilimlarini mustaqil baholash imkoniyati yaratiladi. Baholash jarayonida faqatgina test va sinov nazorati topshiriqlaridan foydalanilmay, shu bilan birga o‘qituvchining bevosita ishtirokiga ham murojaat qilish imkoniyati mavjud. O‘qituvchilarga murojaat odatda elektron pochta orqali muloqot qilish asosida yo‘lga qo‘yiladi. Zamonaviy sharoitda kompyuter ta’limini tashkil etishda axborot vositalari sifatida qo‘llaniladigan kommunikatsion texnologiyalarning ulkan majmuidan foydalanilmoqda.

Shunday qilib, zamonaviy sharoitda masofaviy ta’limni tashkil etish tizimi hamda bu borada kuchli raqobatga asoslangan ta’lim xizmatlarini ko‘rsatish bozori shakllantirildi. Masofaviy ta’limni tashkil etish zaruriyatining yuzaga kelishi jamiyat ehtiyojlari va ijtimoiy buyurtmalari bilan belgilanadi. Bu turdagi ta’limning rivojlanishi, texnikaviy taraqqiyot bilan uzviy bog‘liq. Zero, masofaviy ta’lim istiqbolini ta’lim sohasida innovatsion texnologiya va vositalarni samarali qo‘llanilishi belgilab beradi. Kompyuter ta’limi mohiyatiga ko‘ra masofaviy ta’limga yaqindir. Ushbu ta’lim kompyuter texnikasi yordamida o‘qitishni tashkil etish asoslarini yoritishga xizmat qiladi. Ayni vaqtda respublikada ham kompyuter ta’limi tashkil etish borasida boy tajriba to‘plangan.

Xulosa qilib aytganda, o‘quv mashg‘ulotlarida innovatsion va kompyuter texnologiyalarni qo‘llash vaqtini tejash bilan birga, amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish, fikrini erkin bayon eta olish, o‘tilayotgan materiallarni tez o‘zlashtirish va talaba yoshlarning aniq fanlarga qiziqishlari oshishiga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli «O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida»gi Farmoni.
2. Avliyakulov N.X., Musaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar. – T.: “Fan va texnologiyalar” nashriyoti, 2008. – 164 b.
3. Jomurodov, D., & Meliyeva, M. (2023, May). The advantages of implementing automated systems in computer science learning. In *International Scientific and Practical Conference on Algorithms and Current Problems of Programming*.
4. Sarvar o’g’li, M. S. (2024). DAVLAT BOSHQARUV TIZIMINING VA UNING MOXIYATI. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 8(4), 192-196.
5. Sarvar o’g’li, M. S. (2024). MODEL VIEW PRESENTER (MVP) ARXITEKTURASI. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 8(4), 186-191.
6. Mahkamov, S., Aynakulov, T., & Baratov, J. (2024). ANDROIDDA MODEL VIEW PRESENTER (MVP) ARXITEKTURASI. International Journal of scientific and Applied Research, 1(3), 199-202.
7. Махкамов, Ш. С. (2024). Инновационных технологий в систему государственного управления как фактор её развития и совершенствования.
8. Махкамов, Ш. (2024). Davlat boshqaruv tizimining vujudga kelishi hamda davlat va uning moxiyati. Новый Узбекистан: наука, образование и инновации, 1(1), 379-382.
9. Махкамов, Ш. (2023). Теоретические основы базы данных (мб) и системы управления базами данных (мббт). Информатика и инженерные технологии, 1(1), 90-94.
10. Norqo‘ziyev, Q., Aynakulov, T., Mahkamov, S., & Sodiqov, D. (2024). IMPLEMENTING MOBILE ROBOT WALKING PATH CONTROL AND TRACKING IN C# WINDOWS FORM APPLICATION. International Journal of scientific and Applied Research, 1(3), 95-99.